

De danske Produktionsskoler - en introduktion

Indhold

- 3 Forord
- 4 Alle unge i uddannelse eller arbejde
- 5 De danske produktionsskoler
- 7 Målgruppen
- 10 Hvad er en produktionsskole?
- 12 Samarbejde og samspil med det omgivende samfund
- 13 Resultater
- 15 Perspektiver
- 16 Bilag I
Produktionsskolernes lovgrundlag
- 17 Bilag II
Produktionsskolernes finansiering
- 19 Bilag III
Yderligere oplysninger
Litteratur om produktionsskoler

Forord

Denne publikation er en kort beskrivelse af de danske produktionsskoler. Beskrivelsen henvender sig til produktionsskolernes samarbejdspartnere i udlandet og foreligger derfor på dansk, tysk og engelsk. Beskrivelsen giver en overskuelig introduktion til, hvilken rolle produktionsskolerne spiller i den danske uddannelsesstrategi, til produktionsskolernes målgrupper og pædagogiske profil og til produktionsskolernes finansiering og resultater. Beskrivelsen tegner et aktuelt billede af produktionsskolernes indsats og arbejdsvilkår, samtidig med at den giver et indblik i det særlige ved denne skoleform.

Publikationen kan læses samlet eller som et opslagsværk. Kapitel 1 giver et kort indblik i den danske uddannelsesstrategi. I kapitel 2 præsenteres forskellige data om produktionsskolerne, dvs. lovgrundlag, antal, kapacitet, finansiering og drift. Produktionsskolernes målgruppe skildres nærmere i kapitel 3, og i kapitel 4 kan man læse mere om det særlige læringsmiljø og praksisfællesskab der er på produktionsskolerne. Kapitel 5 beretter om produktionsskolernes muligheder for samarbejde og samspil med lokalsamfundet, herunder lokale virksomheder og andre uddannelsesinstitutioner. I kapitel 6 redegøres for produktionsskolernes evne til at leve op til formålet at få unge videre i uddannelse eller job, og endelig diskuteres udfordringerne i produktionsskolernes sammensatte opgave i kapitel 7. I bilagene finder man oplysninger om produktionsskolernes lovgrundlag og finansiering, samt henvisning til andre kilder for yderligere information.

Publikationen er udarbejdet med økonomisk støtte fra Undervisningsministeriet.

Alle unge i uddannelse eller arbejde

I Danmark er der meget fokus på at unge får en uddannelse. Det skyldes primært 2 vigtige nationale strategier, som et enigt dansk folketing står bag.

Først og fremmest gælder det målsætningen om, at alle unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse, dvs. en af de store uddannelsesveje, enten en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse. ¹⁾Det er den danske regerings ambitiøse mål, at 90 pct. af alle unge inden 2010 – og 95 pct. inden 2015 – skal gennemføre en ungdomsuddannelse.

Denne målsætning om alle unge i uddannelse har været forfulgt af skiftende regeringer siden midten af 90'erne. Mange resurser er kastet ind: flere uddannelsespladser, uddannelsesreformer og støtteordninger for unge med særlige behov – og alligevel er der fortsat en stor gruppe unge, der enten ikke påbegynder eller gennemfører en uddannelse. I alt drejer det sig om ca. 20 pct. af hver ungdomsårgang, som ikke kommer i gang med eller afbryder en uddannelse.

Forventet samlet uddannelsesprofil for en ungdomsårgang

Alle	1990	1995	2000	2001	2002	2003
Ungdomsuddannelsesniveau	Pct.					
Med ungdomsuddannelse	77,0	81,5	82,8	80,6	79,5	80,3
Heraf:						
Gymnasial uddannelse	38,3	40,8	41,0	41,5	42,8	43,3
Erhvervsfaglige uddannelser	26,8	27,7	29,9	28,3	26,4	25,8
Begge kompetencer	11,8	13,0	12,0	10,8	10,3	11,2
Uden ungdomsuddannelse	23,0	18,5	17,1	19,4	20,6	19,8
Heraf med:						
Grundskole	6,7	7,0	4,1	5,0	5,5	5,2
Afbrudt gymnasial uddannelse	2,8	3,0	2,7	3,1	2,7	2,4
Afbrudt erhvervsfaglig uddannelse	13,5	8,5	10,3	11,3	12,4	12,2
Ungdomsuddannelsesniveau i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Opgørelsen i tabellen er foretaget efter en såkaldt profilmodel, som er en fremskrivning af den forventede uddannelsesprofil for en ungdomsårgang af 14-årige i 2003. Profilen viser det uddannelsesmønster, som årets ungdomsårgang i fx år 2003 vil nå til som 39-årige, hvis de i de næste 25 år forudsættes at have en adfærd, som svarer til den, som de 14-39-årige havde i 2003.

I kategorien 'Med ungdomsuddannelse' indgår fx ikke produktionsskoleforløb, den særlige erhvervsgrunduddannelse samt voksen- og efteruddannelse.

Kilde: Danmarks Statistik samt modelberegninger udført af UNI-C Statistik og Analyse for Undervisningsministeriet i 2006.

¹⁾Se en beskrivelse af det danske uddannelsessystem på engelsk på www.ciriusonline.dk (under publications).

Uddannelsesstrategien skal imidlertid ses i sammenhæng med en anden vigtig national strategi, nemlig aktiveringsstrategien. Alle unge arbejdsløse, som ønsker at få offentlig understøttelse, er forpligtet til at tage imod et aktiveringstilbud i form af enten støttet arbejde eller uddannelse. Nægter de unge at tage imod tilbuddet, kan de principielt ikke få nogen offentlig understøttelse.

Det er kommunernes ansvar at sikre, at alle unge får en ungdomsuddannelse. Til det formål blev der i 2004 oprettet omkring 50 kommunale vejledningscentre for unge (Ungdommens Uddannelsesvejledning). Disse centres opgave er i særlig grad at opsøge og vejlede de unge, der har vanskeligheder med at påbegynde eller gennemføre en ungdomsuddannelse.

Netop når det drejer sig om disse unge, spiller produktionsskolerne en vigtig rolle.

De danske produktionsskoler

Siden 1978 har de danske produktionsskoler udviklet sig til en selvstændig skoleform med egen lovgivning fra 1985. Det grundlæggende formål med skoleformen var og er at skabe et praktisk orienteret læringsmiljø, der kan kvalificere unge til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller klare sig i et normalt job på arbejdsmarkedet. De unge skal have mulighed for faglig, social og personlig udvikling gennem vejledning, praktisk arbejde og produktion i forskellige faglige værksteder lige fra metal-, træ- og tekstilværksteder til medie-, teater- og musikværksteder.

Produktionsskolerne har siden begyndelsen i 1978 løbende fået skærpet de lovgivningsmæssige krav til deres pædagogiske indsats specielt i forhold til det formelle uddannelsessystem. Ændringerne i lovgivningen kan i hovedtræk beskrives som en ændring fra at være en del af ungdoms-arbejdsløshedsbekæmpelsen gennem forberedelse og kvalificering til arbejdsmarkedet til i dag primært at være et forberedende uddannelsesstilbud (se mere om lovgrundlaget i bilag I).

Den største udfordring for produktionsskolerne er, at de skal fremstå som en indsats, der skal forberede og motivere "ikke-boglige" deltagere til det ordinære uddannelsessystem – herunder gøre dem bedre til at honorere de boglige krav. I den seneste lovændring fra 2006 skærpes kravet til produktionsskolerne, således at produktionsskolens væsentligste opgave er at skabe brobygning til erhvervsuddannelserne både med hensyn til praktiske og boglige forudsætninger.

I 2006 er der 99 produktionsskoler rundt om i Danmark med et samlet kapacitet på knap 6000 elevpladser. Elevkapaciteten på de enkelte skoler varierer fra 20-25 pladser til over 200 pladser på den største skole. Der er generelt tale om relativt små skoleenheder, idet halvdelen af skolerne har under 50 pladser.

Produktionsskolernes kapacitet 1998-2004: Årselever og faktisk antal elever (hoveder)

År	Årselever	Faktiske elever
1998	5.671	12.031
1999	5.164	11.776
2000	5.010	11.298
2001	5.462	11.805
2002	5.550	12.087
2003	6.411	12.748
2004	6.929	14.224
2005	6.301	---
2006 *)	5.600	---

Produktionsskolernes nøjagtige kapacitet opgøres, dels i årselever, dels i antallet af faktiske elever (hoveder).

En årselev er et teknisk begreb for den undervisning, som en produktionsskole præsterer for en deltager i 30 timer om ugen i 40 uger, og begrebet anvendes især til at beregne de statslige tilskud til skolen. De 40 uger er således heller ikke nogen målestok for, hvor længe skolen har åbent i løbet af året, idet de fleste produktionsskoler har åbent næsten hele året.

Årselever dækker også over et større antal faktiske elever (hoveder) i løbet af et år. Med gennemsnitlige skoleforløb på ca. 5 måneder, er antallet af faktiske deltagere på omkring det dobbelt af årselevkapaciteten.

De faktiske elevtal for 2005 og 2006 kendes endnu ikke. Årselevtallet for 2006 er en prognose baseret på resultatet for de første 3 kvartaler.

Kilde: Undervisningsministeriet.

En produktionsskole etableres ud fra et princip om lokal forankring. Det er derfor en kommune – eller flere kommuner i fællesskab – der må tage initiativ til etablering af en produktionsskole. Det er også den etablerende kommune, der efter loven skal godkende skolens vedtægter. Kommunen skal endvidere sørge for at skolen har passende lokaler og udstyr og en fornuftig økonomi ved dens opstart. Endelig skal kommunen være villig til at betale et årligt grundtilskud til skolen. Når disse forhold er i orden, yder staten tilskud til skolernes undervisning, administration og bygninger med såkaldte taxametertilskud, hvis størrelse fastsættes i de årlige finanslove (se nærmere om skoleformens finansiering i bilag II).

Produktionsskolerne er organiseret som selvstændige institutioner med egne vedtægter og egen bestyrelse, der skal leve op til de mål og krav, der er beskrevet i produktionsskoleloven. I bestyrelsen sidder sædvanligvis repræsentanter fra kommunen og fra andre uddannelsesinstitutioner. Det er et krav, at der skal være repræsentation fra arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer. Foruden at sikre en god kontakt til det lokale erhvervsliv har de bl.a. til opgave at sikre, at de produkter og serviceydelser, der udføres på produktionsskoler, og som skolerne må sælge på det almindelige marked, ikke er unødigt konkurrenceforvridende.

De unge får betaling for deres arbejdsindsats på værkstederne i form af skoleydelse. Denne skoleydelse udgør 170 EUR (2006) pr. uge for unge, der er 18 år eller derover, mens den er på 70 EUR (2006) for unge under 18 år. Ydelsen er skattepligtig.

Målgruppen

Produktionsskolerne er uddannelsessteder, hvor unge gennem produktion, praktisk arbejde og vejledning kan afprøve sig selv i forskellige skiftende sammenhænge. Opholdet på produktionsskolen er et led i deres anstrengelser for at vælge en uddannelse og kvalificere sig til denne uddannelse eller til arbejdsmarkedet.

Målgruppen beskrevet i loven er alle unge under 25 år, som ikke umiddelbart er i stand til at begynde på eller gennemføre en ungdomsuddannelse, eller som har afbrudt en uddannelse.

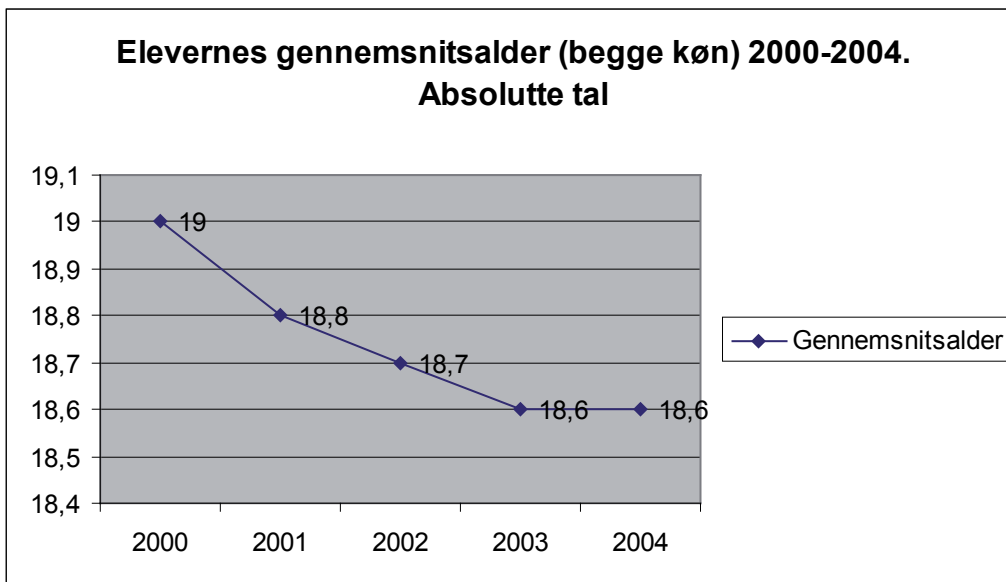
Når en ung ønsker optagelse på en produktionsskole, skal et af de kommunale vejledningscentre tage en samtale med den unge for at vurdere, om den unge tilhører målgruppen. Hvis denne vurdering er positiv, kan den unge optages på produktionsskolen, der dog selv afgør, om den i givet fald kan eller vil optage den unge. De unge kan optages hele året rundt.

Men hvad er det for unge, man vil møde på produktionsskolerne?

Det er unge, som grundskolen er træt af - eller omvendt. Det er unge, som har problemer med deres selvtillid. Unge, der er kommet i konflikt med loven. Unge, som har svært ved at møde til en bestemt tid hver dag. Unge, for hvem udgifter til mad og husleje kommer som en overraskelse. Men også unge, hvis eneste problem kan være, at de ikke kan få et arbejde, eller som ikke kan finde ud af, hvad de vil med hensyn til uddannelse. Unge, der ikke umiddelbart er i stand til at vælge.

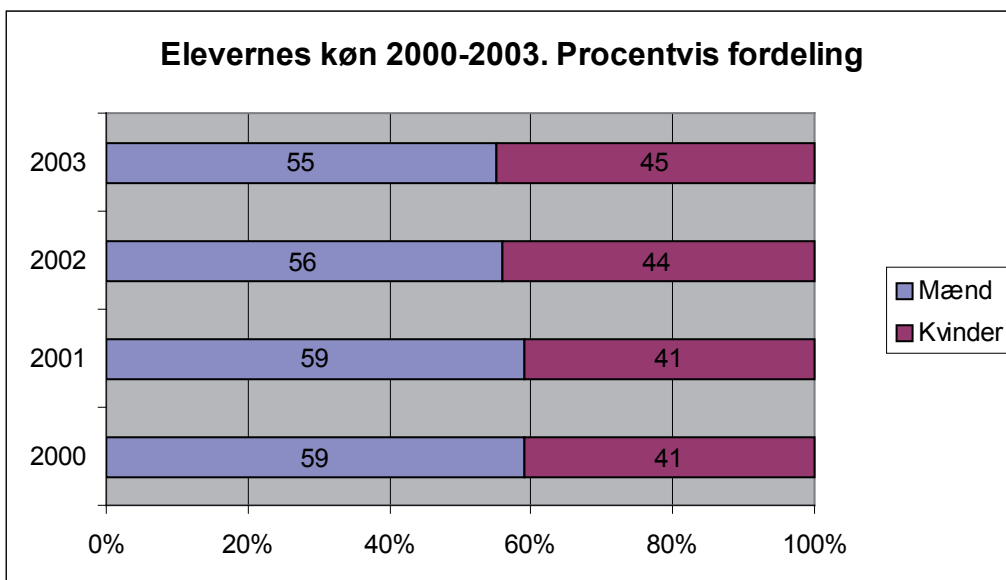
Det handler altså om et bredt udsnit af unge mennesker: Unge med sociale problemer – unge med beskedent udbytte af deres skolegang – men også ganske velfungerende unge, der har brug for et trinbræt til at finde ud af, hvilken vej de skal gå. Produktionsskolerne er således i høj grad – men ikke udelukkende - for udsatte eller marginaliserede unge.

Det forhold, at produktionsskolerne modtager en blanding af mange forskellige unge, bidrager efter vores erfaring til at skabe et varieret lærings- og ungdomsmiljø. Et miljø, der også kan føre til succes for de unge, der har lidt nederlag i andre skoleformer.

Der er kun ubetydelige forskelle i aldersfordelingen mellem kvinder og mænd.

Kilde: Undervisningsministeriet og UNI-C

Kilde: Undervisningsministeriet og UNI-C

Hvad det er for unge, der vælger at gå på produktionsskolerne?

Et indtryk heraf får man fra en større autoritativ undersøgelse af produktionsskolerne, der blev foretaget i 2000. Her foretog man en række registerkørsler af en gruppe på i alt 12.000 unge, der havde gået på produktionsskolerne i en 2-årig periode, og sammenlignede dem med en kontrolgruppe af tilsvarende størrelse – en kontrolgruppe, der matchede produktionsskoledeltagerne med hensyn til køn, alder og bopælskommune.

En stor gruppe af produktionsskolernes deltagere ligner de unge i kontrolgruppen, men der er også en markant gruppe med en anderledes familiebaggrund og vanskelig opvækst.

Resultatet af sammenligningen er bl.a.:

Forældrebaggrund og opvækstvilkår

Forældrene til produktionsskolernes deltagere har i forhold til kontrolgruppens forældre generelt kortere uddannelse, lavere lønnet arbejde og mere ledighed. Der er også flere, der har fået en eller anden form for overførselsindkomst fra det offentlige.

Mens de fleste i kontrolgruppen (op mod 2/3) gennem hele deres barndom voksede op i en stabil kernefamilie (dvs. 2 voksne i en familie), gælder det kun for godt 1/3 af produktionsskoledeltagerne.

Deltagerne har haft mange boligsift: 1/5 af deltagerne har oplevet 5 boligsift eller mere. De har også oplevet mange familiesift: Næsten 1/3 af deltagerne har boet i 4 eller flere forskellige familiekonstellationer. 1/5 af produktionsskoledeltagerne har været udeboende, inden de fyldte 18 år, enten i form af anbringelse i plejefamilier eller fordi de er flyttet tidligt hjemmefra. 1/5 af deltagerne har skiftet skole mindst 3 gange.

Kriminalitet

Undersøgelsen viser, at deltagerne har været væsentlig mere på kant med loven end de unge generelt. Blandt produktionsskoledeltagerne havde godt 30 pct. fået en eller flere domme i undersøgelsesperioden, mens det for kontrolgruppen kun var knap 15 pct. 5 gange så mange af deltagerne end dem i kontrolgruppen havde fået en frihedsstraf.

Skolebaggrund

Produktionsskoledeltagerne adskiller sig også fra kontrolgruppen ved, at en langt større andel forlader grundskolen uden at have fuldført 9. klasse, ligesom kun ganske få påbegynder eller fuldfører en gymnasial uddannelse. Knap 10 pct. af de unge, man modtager på produktionsskolerne, har en uddannelsesbaggrund, der kun går til og med 8. klasse.

Hvad er en produktionsskole?

Omdrejningspunktet i produktionsskolens praksis er produktion og praktisk arbejde. Produktion af varer eller tjenesteydelser, der afsættes på markedsvilkår, er central. Det giver værkstedslæreren mulighed for at tilbyde deltagerne opgaver, der for deltageren, skolen og aftagerne har umiddelbar værdi og funktion i en konkret situation. Man forsøger dermed at undgå "som om-situationer". Produktion er ikke et formål i sig selv, men hvis man ikke opfatter den som et mål, fungerer den ikke som middel.

Produktionsskolens værkstedsundervisning handler om at skabe et dynamisk og anderledes skolemiljø for unge, der har behov for et nyt syn på betydningen af at have kompetencer og viden. For produktionsskolerne er det en hovederfaring, at så godt som alle unge har betydelige læringsmæssige resurser, når blot de får de rette læringsbetingelser. Der lægges derfor i høj grad vægt på at undgå yderligere marginalisering af deltagere med problemfyldt skolegang.

Værkstedsarbejdet tilbyder deltagerne at indtræde i forpligtende arbejdsfællesskaber, hvor de både skal bidrage fagligt til løsning af værkstedsopgaver og samtidig bidrage socialt til fællesskabet og samarbejdet i værkstedet. Produktionsskolen tager med andre ord udgangspunkt i, at læring skal ses som en social praksis.

Det er værkstedslærerens didaktiske opgave – ud fra faglig og pædagogisk indsigt – at anvende de muligheder, der ligger i arbejdet på en sådan måde, at de tilgodeser den enkelte deltagers faglige, sociale og personlige udvikling.

Arbejdet skal organiseres således, at det inddrager deltageren i et arbejdsfællesskab, der bygger på reelt samarbejde og medansvar og giver mening. Produktionsskolen opfatter det praktiske arbejde i værkstedet som noget der :

- giver fælles oplevelser og anerkendelse
- binder personer til fælles mål
- definerer personlig status og identitet
- kræver at man bidrager aktivt
- giver den enkelte en tidsstruktur

Arbejdet kan ses som en løftestang til den personlige udvikling, fordi den produktion, som deltagerne bidrager til, giver dem en række små sejre eller succeser. Derved vil den enkelte deltager få mulighed for at opstille realistiske fremtidsplaner. Opnåelsen af reelle faglige og sociale kompetencer kan ligeledes være med til at give den unge mere selvtillid og højne dennes selvværd.

Tankegangen bag produktionsskolens virke bygger i høj grad på ideen om at etablere et lærings- og skolemiljø, der stemmer overens med deltagernes generelle forudsætninger og orienteringer. Produktionsskolerne afspejler dermed tænke måden fra Lissabon-erklæringen fra EU-topmødet i marts 2000 – den om livslang læring - hvor det understreges, at det er nødvendigt at lave systemer, der tilpasses individet og ikke omvendt, at kvalitet og udbytte er det vigtigste for deltagerne, og at "evnen til at lære" er en grundlæggende kvalifikation, fordi den skaber et øget incitament til at deltage aktivt i læreprocesser gennem hele livet.

Flertallet af de deltagere, der kommer til produktionsskolen, oplever for første gang, at de rent faktisk er i stand til at lære noget igennem indtrædelse i værkstedets praksisfællesskab – med anerkendelse og nødvendighed som centrale begreber. Mange deltagere møder nemlig frem med betydelige nederlagsprægede skolehistorier i bagagen. Deltagerne har i høj grad brug for social opbakning og engagerede voksne, de kan identificere sig med og leve op til – de har brug for støttende personlige relationer og identifikationsmuligheder i læringsmiljøet. Produktionsskolen bliver derfor nødt til at varetage de omsorgs- og tilknytningsbehov, som den enkelte deltager har behov for. En væsentlig forudsætning for at dette lader sig gøre, er, at antallet af deltagere aldrig bliver for højt i forhold til den enkelte værkstedslærer. Gennemsnitlig er der én lærer pr. 8-10 deltagere.

Lærerne på produktionsskolerne har vidt forskellig uddannelsesmæssige baggrund. Kun et fåtal er uddannede skolelærere. De fleste har en fortid inden for håndværk og industri. Det er lærere, som tilfører skolerne et stærkt engagement og uundværlig selvoplevet viden om arbejdets sociale værdi. Lærere, som er parat til at gøre en ekstra indsats for den enkelte deltager.

Produktionsskolerne er ikke formelt kompetencegivende ungdomsuddannelser. Der er ikke prøver og eksaminer. Dansk, matematik og IKT er ikke en forudsætning, men der lægges små konkrete opgaver i værkstedsarbejdet, så de unge ad den vej får en ny indgang til disse almene kompetencer. Der gives desuden supplerende undervisning i dansk, regning og IKT svarende til 9. kl. niveau, hvis man ønsker det.

Undervisningsforløbet er forskelligt fra deltager til deltager, hvorfor udviklingen af den unges faglige kompetencer løbende bliver dokumenteret i samarbejde med deltageren selv. Der gøres særlig status over udviklingen under møder mellem deltager og værkstedslærer minimum hver 3 måned, og dokumentationen samles i en såkaldt forløbsplan for den enkelte unge. Når deltageren afslutter produktionsskoleopholdet, udleveres den samlede dokumentation og evaluering i form af et produktionsskolebevis.

Deltagerne modtager dels formelt tilrettelagt uddannelses- og erhvervsvejledning, dels vejledning integreret i undervisningen. Alle lærere har ansvar for denne daglige vejledning, der finder sted i de sociale og arbejdsmæssige processer. Den daglige vejledning danner grundlag for mere formelle, fast tilrettelagte vejledningssamtaler, der skal sikre, at der løbende sker en evaluering af den enkelte deltagers forløb på skolen.

Samarbejde og samspil med det omgivende samfund

Produktionsskolerne er en landsdækkende lokalt forankret skoleform. Ikke mindst i forhold til produktionsskolernes målgruppe er den lokale forankring og skolens samspil og samarbejde med det omgivende samfund af stor betydning. Det kan være et uoverskueligt stort spring for nogle unge direkte efter grundskolen at skulle forlade lokalområdet og finde sig til rette i ungdomsmiljøet på en større uddannelsesinstitution.

Den lokale tilknytning er vigtig i mange henseender, fx i forhold til:

- de lokale aftagere, som skolen producerer til
- de virksomheder, deltagerne kommer i praktik hos
- de lokale uddannelsesinstitutioner og de vejledere, som skolen samarbejder med
- de lokale aktiviteter og begivenheder, som skolen aktivt deltager i og bidrager til

Mange skoler indgår i samarbejde med lokale virksomheder om fx produktion af mindre underleverancer og andre særlige opgaver. På denne måde skabes gode gensidige kontakter til virksomheder, der også kan være til fordel for skolens deltagere når de søger praktikplads.

Produktionsskolerne kan sende deres deltagere i praktik i privat eller offentlig virksomhed. Praktikopholdene er normalt indtil 4 ugers varighed og skal fungere i samspil med den øvrige uddannelses- og erhvervsvejledning, der foregår på skolen. Der kan være flere formål med praktikken: At afprøve en bestemt fagretning, at prøve, hvordan det er at være på arbejdsmarkedet, og at være i en virksomhed med henblik på arbejdsgiverens vurdering af, om den unge kan komme i arbejde eller i lære.

Efter endt produktionsskoleophold udsluses en stor del af deltagerne til forskellige ordinære ungdomsuddannelser, dvs. gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser, social- og sundhedsuddannelser, søfartsuddannelser og landbrugsuddannelser. Langt de fleste udsluses dog til erhvervsuddannelserne.

Som led i forberedelsen til uddannelse tilbydes de unge deltagelse i såkaldte kombinations- eller brobygningsforløb, hvor produktionsskolen samarbejder med den anden uddannelsesinstitution om at tilrettelægge kortvarige undervisningsforløb, der kombinerer elementer fra begge og evt. andre skoleformer.

En alternativ mulighed er erhvervsgrunduddannelsen (egu), som er en praktisk uddannelse rettet mod unge, der ikke umiddelbart har evner til eller mod på at gennemføre en ordinær uddannelse. Egu'en er erhvervskompetencegivende og kan gennemføres med en produktionsskole som uddannelsesansvarlig. Uddannelsen varer normalt 2 år, hvoraf 1½ år er praktik, der kan finde sted i en eller flere virksomheder, mens det resterende halve år tilrettelægges med undervisningselementer på forskellige uddannelsesinstitutioner.

Næsten alle steder deltager den lokale produktionsskole aktivt i lokalsamfundets liv og særlige begivenheder.

Det kan være byfester og andre arrangementer, hvor skolen bidrager på forskellig måde, fx ved at sy dragter, lave plakater, ved optræden eller musik og meget andet. På denne måde sørger skolen for at synliggøre sig lokalt på en positiv måde.

Resultater

Produktionsskolernes resultater måles ved at registrere deltagerens situation på det tidspunkt, hvor udskrivningen finder sted.

Produktionsskolernes udslusningsresultater 1997-2004:

Til aktivitet (uddannelse, bekræftigelse og andet) eller til passivitet (ledighed mv.)

	Pct.					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ordinær uddannelse	30,0	30,7	32,8	29,0	30,2	31,4
Folkeoplysning	2,0	4,2	1,7	1,8	2,0	1,9
Anden uddannelse	6,4	5,8	4,6	8,2	4,6	4,1
I alt uddannelse	38,4	40,7	39,1	39,0	36,8	37,4
Ordinær beskæftige	21,6	20,2	21,0	21,5	19,0	19,9
Besk. med tilskud	5,4	7,9	6,6	4,5	3,6	3,0
I alt beskæftigelse	27,0	28,1	27,6	26,0	22,6	22,9
Andet *)	11,4	10,8	11,6	9,2	9,1	8,8
I alt til aktivitet	76,8	79,6	78,3	74,2	68,5	69,1
I alt ledighed og uden for arb.marked	23,2	20,4	21,7	25,8	31,5	30,9
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Statistik fra Undervisningsministeriet, bearbejdet af Produktionsskoleforeningen

Bemærkning: *) Kategorien 'Andet' omfatter fx militærtjeneste, barsel, udlandsophold o.lign

Som det fremgår af udslusningsstatistikken (ovenstående) er omkring 70 pct. af produktionsskolernes deltagere i en form for aktivitet efter udskrivningen, såsom uddannelse, arbejde eller andet.

Resten – omkring 30 pct. - må udskrives enten til ledighed eller kategoriseres som stående uden for arbejdsmarkedet. Der er typisk tale om unge, der har så store vanskeligheder, at de må henvises til det sociale system, eller unge, som skolerne må udskrive som sanktion på grund af fx adfærdsmæssige problemer mv., men hvor en del af dem efter en tid kan få en ny chance på produktionsskolen.

Undersøgelser af tidligere produktionsskoledeltageres situation et halvt eller helt år efter udskrivningen foreligger kun i begrænset omfang. De undersøgelser, der er foretaget, viser imidlertid alle de samme tendenser, nemlig at de unge, der er udsluset til en eller anden form for aktivitet, generelt bliver ved med at være aktive, selv om det ikke er usædvanligt, at de har skiftet fra uddannelse til arbejde eller omvendt. Det er ligeledes bemærkelsesværdigt, at de unge, der må udskrives til ledighed, kun sjældent forbliver ledige ret længe, og at mange af dem efterfølgende starter i en uddannelse.

Disse undersøgelser er med til at understrege, at valg af uddannelse og fremtidigt erhverv for mange unge er en både svær og ofte langvarig proces. Mange unge har således i perioden efter et produktionsskoleophold endnu ikke nogen fuldstændig sammenhængende forestilling om deres fremtidsplaner, men de fleste af dem forsøger ganske åbenlyst at bruge både arbejdsmarkedet og i vidt omfang også uddannelsessystemet til at afprøve sig selv i flere forskellige muligheder.

Perspektiver

Med skoleformens formål og målgruppe in mente er produktionsskolerne i realiteten stillet den opgave at skabe rammer for, at unge får mulighed for at ændre sig selv – fra at være fiaskoer eller marginale deltagere i samfundslivet til at blive unge mennesker, der fortrøstningsfuldt kan være med til at skabe hver deres sociale muligheder og fremtid via videre uddannelse og/eller arbejde.

Som tidligere nævnt, rejser sådan en opgave dilemmaer for alle de implicerede: Hvordan skal de unge kunne forandre sig, når mange af dem måske altid har fået at vide, at de ingenting kan? Og hvordan kan produktionsskolen fremme denne forandringsproces?

Her er det vigtigt at understrege, at forandringsvilligheden hos unge ofte er noget, der kan være længe undervejs, og at det derfor er vigtigt ikke at gribe til hurtige foranstaltninger, der forspilder de unges forandringspotentiale.

Udgangspunktet må derfor være at skabe sådanne rammer og omstændigheder, der giver de unge muligheder for at erhverve sig helt konkrete og øgede arbejdskompetencer – kompetencer, der netop kan være med til at forandre deres forhold både til dem selv og deres fremtid, til andre mennesker, til deres kommende arbejdsliv og til de forskellige former for uddannelse.

Hvis dette skal have en langsigtet effekt for de udsatte grupper af unge, er det nødvendigt med et gensidigt forpligtende samarbejde mellem alle aktører: Både uddannelsesinstitutioner og vejledningsinstitutioner m.fl. må opfatte det som et fælles ansvar - ikke en konkurrence - at bidrage til den enkelte unges fortsatte udvikling - uanset om der vurderes at være tale om ofte langvarige forløb, før den unge med rimelig sikkerhed har fundet sig til rette med hensyn til uddannelse og arbejde mv.

I denne henseende må der være bedre mulighed for længerevarende uddannelsesforløb, der i vidt omfang bør kunne skræddersys til den enkeltes særlige forudsætninger, og som kan foregå i andre sammenhænge end de traditionelle - netop for at udfordre de traditionelle måder at tænke uddannelse og dermed social sortering på. Uddannelsesforløb, hvor skellet mellem formelle og uformelle kompetencer viskes ud eller nedtones, giver mulighed for at fokusere på og vurdere de reelle kompetencer.

I dette gensidige samarbejde om at opfylde den nationale uddannelsesstrategi er et af produktionsskolernes væsentligste bidrag at kunne tilbyde et anderledes lærings- og ungdomsmiljø. Et miljø, der formår at skabe en pædagogisk ramme, som rummer gode muligheder for at tiltrække, motivere og fastholde unge, der af mange forskellige grunde har svært ved at påbegynde eller gennemføre en kompetencegivende erhvervsuddannelse i det konventionelle uddannelsessystem.

BILAG I

Produktionsskolernes lovgrundlag

Uddrag af kapitel 1 om skolernes formål og virksomhed

§ 1. Produktionsskoler tilbyder undervisningsforløb, der er baseret på praktisk arbejde og produktion. Tilbudet gives til unge under 25 år, som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse, og som ikke umiddelbart har forudsætninger for at påbegynde en sådan uddannelse, eller har afbrudt en ungdomsuddannelse.

Stk. 2. Tilbudet skal styrke deltagernes personlige udvikling og forbedre deres muligheder i uddannelsessystemet og på det almindelige arbejdsmarked.

Stk. 3. Tilbudet tilrettelægges med særligt henblik på, at den unge opnår kvalifikationer, der kan føre til gennemførelse af en erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelse.

Stk. 4. Tilbudet tilrettelægges som heltidsundervisning.

Stk. 5. Optagelse og udskrivning af deltagere finder sted løbende under hensyn til de enkelte deltageres behov. Ved optagelsen udarbejdes en plan for den enkelte deltagers forløb.

Stk. 6. En produktionsskole kan kun optage deltagere med tilskud når Ungdommens Uddannelsesvejledning vurderer, at den unge er omfattet af produktionsskolernes målgruppe efter stk. 1.

§ 2. Produktionsskoletilbud omfatter praktisk arbejde, produktion og teoretisk undervisning i tilknytning hertil. Den teoretiske undervisning skal være af betydeligt omfang og i størst muligt omfang integreres med det praktiske arbejde.

Stk. 2. I tilbudet skal indgå uddannelses- og erhvervsvejledning.

Stk. 3. Tilbudet skal fortrinsvis have relation til fagområder inden for de erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelser.

Stk. 4. Til deltagere med behov herfor skal tilbydes undervisning, der styrker deltagernes grundlæggende færdigheder.

Stk. 5. I tilbudet kan endvidere indgå:

- 1) Praktik af kortere varighed i privat eller offentlig virksomhed.
- 2) Ekskursioner og udvekslingsophold.
- 3) Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Stk. 6. Indtil 1/3 af et produktionsskoleforløb kan anvendes til undervisning, uddannelser og kurser, som er oprettet ved eller i medfør af en uddannelseslov.

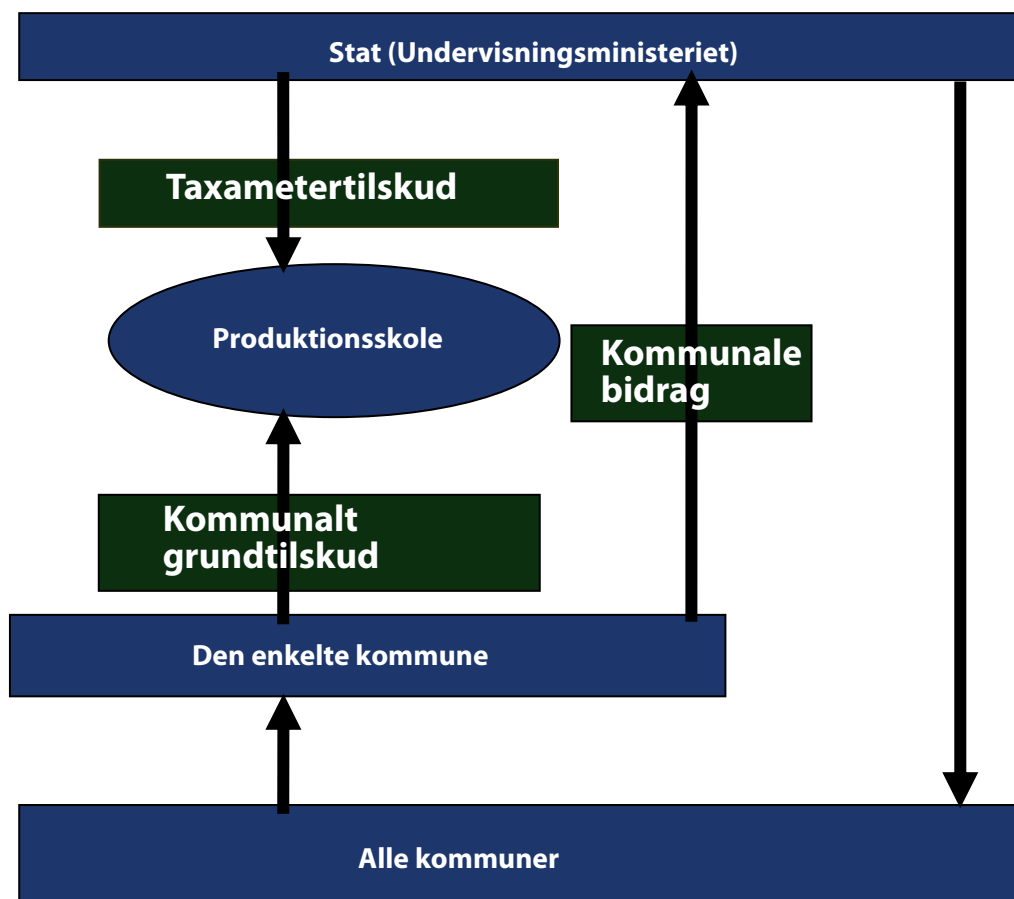
§ 3. En produktionsskole kan afsætte sin produktion på vilkår, der ikke giver private udbydere urimelig konkurrence.

BILAG II

Produktionsskolernes finansiering

Kommunens forpligtelser

For at oprette en produktionsskole skal en kommune (evt. sammen med en eller flere andre kommuner) godkende skolens vedtægter, som skal være i overensstemmelse med kravene i produktionsskoleloven, samt betale et årligt kommunalt grundtilskud på ca. 54.000 EUR (2007) til skolens drift.

Er disse og visse andre betingelser opfyldt, yder staten via undervisningsministeriet et økonomisk tilskud. Tilskuddene fra staten gives i form af såkaldte taxametertilskud pr. årselev (se forklaring herom under tabel s. 6).

Størrelsen af disse tilskud fastsættes på de årlige finanslove af det danske Folketing.

Der ydes taxametertilskud til undervisning og bygninger på tilsammen ca. 11.000 EUR (2007) pr. årselev. Hertil kommer et såkaldt udslusningstaxameter på ca. 1000 EUR (2007), som udbetales, såfremt den unge umiddelbart efter skoleopholdet har været i uddannelse eller arbejde i min. 12 uger inden for 4 måneder.

Endelig yder staten et særligt tillægstaxameter, som for tiden er på 3000 EUR pr. årselev til deltagere, der efter særlige regler deltager i såkaldte kombinationsforløb, som foregår på en teknisk skole, med henblik på at fremme motivation til at starte på en erhvervsuddannelse.

Herudover yder staten tilskud til deltagernes skoleydelse ved at refundere skolernes faktiske udgifter hertil.

Andre indtægter

De indtægter, som skolerne har fra salg af produkter og serviceydelser, indgår i skolens drift.

Skolerne har endvidere i et vist omfang adgang til at udføre indtægtsdækket virksomhed i form af undervisningsforløb for personer, der falder uden for produktionsskolelovens målgruppe.

Kommunale bidrag

De unges bopælskommune skal betale et bidrag, som beregnes efter, hvor mange årselever kommunen har haft på en produktionsskole. Bidraget er på 75 EUR (2007) pr. årselev, når de unge er 18 år eller derover, og på 175 EUR (2007), når de unge er under 18 år.

Formålet er at lægge den økonomiske byrde ved et produktionsskoleophold på de kommuner, hvis unge borgere faktisk benytter sig af at gå på en produktionsskole. Synspunktet er, at den unges bopælskommune har et særligt ansvar for de unge, der endnu ikke har påbegyndt en kompetencegivende uddannelse, og som risikerer at blive marginaliseret.

Bloktilskud fra staten til kommunerne

Til finansiering af nogle af de opgaver, som staten pålægger kommunerne at løse, overfører staten store bloktilskud til kommunerne, der udbetales til den enkelte kommune efter nogle fordelingsnøgler, der tager hensyn til den enkelte kommunes situation på en række områder.

I statens samlede bloktilskud indgår således også en post på nogenlunde det samme beløb som kommunernes samlede udgifter til produktionsskoler (kommunale grundtilskud og kommunale bidrag).

Beløbet udbetales til samtlige kommuner under ét, dvs. at alle kommuner får andel i bloktilskuddet efter den særlige nøgle, tilskuddene fordeles efter. Det betyder, at nogle kommuner får større udgifter til produktionsskoler end det bloktilskud, de modtager, mens det er omvendt for andre kommuner.

BILAG III

Yderligere oplysninger om produktionsskolerne

Ministerium for produktionsskolerne er:

UNDERVISNINGSMINISTERIET

Frederiksholms Kanal 21

DK-1220 København K

Tlf. +45 3392 5000

Fax +45 3392 5547

E-mail uvm@uvm.dk

Produktionsskoleforeningen er et interesseforum for både bestyrelsesmedlemmer, ledere og lærere på produktionsskolerne:

PRODUKTIONSSKOLEFORENINGEN

Danmarksgade 19

DK-7100 Vejle

Tlf. +45 75822055

Fax +45 75821412

E-mail psf@psf.nu

Forstanderkredsen for Produktionsskoler er interesseforum specielt for produktionsskolernes ledere:

FORSTANDERKREDSSEN

Sekretær og kasserer

Inger Poulsen

Fugleviglund produktionshøjskole

Lergyden 38, 5492 Vissenbjerg

Tlf. +45 6447 2570

Fax +45 64473570

E-mail ing@fugleviglund.dk

Danske Produktionshøjskolars Lærerforening er fagforening for produktionsskolernes medarbejdere:

DANSKE PRODUKTIONSHØJSKOLERS LÆRERFORENING

Ravnsøvej 6

8240 Risskov

Tlf. +45 8746 9150

Fax. +45 8746 9151

E-mail www.dpl-fag.dk

Fortegnelse over Produktionsskoler i Danmark (2006-2007)
PRODUKTIONSSKOLER I DANMARK
www.produktionsskoler.dk

Litteratur om produktionsskolerne

Produktionsskoler i Danmark 2006-2007. Vejle. Produktionsskoleforeningen. Opdateret internetversion på: www.produktionsskoler.dk

Hoppe, A. (2006). Realkompetenceudvikling i Produktionsskolen. Vejle. Produktionsskoleforeningen.

Hoppe, A. (2006). Læring, dokumentation og værdisætning – Produktionsskolediskursen. Vejle. Produktionsskoleforeningen

Søgaard Sørensen, M. og P. Fløe (red.) (2004). En skoleform bliver til – blikke på produktionsskolen gennem 25 år. Aalborg. Foreningen for Produktionsskoler og Produktionshøjskoler

De danske produktionsskoler
– en introduktion

©Produktionsskoleforeningen

Udgivet af:
Produktionsskoleforeningen
Danmarksgade 19
DK-7100 Vejle
Tlf. +45 75822055
Fax +45 75821412
E-mail psf@psf.nu
www.psf.nu